

בעתירה שבין: "אומץ" – אזרחים למען מנהל תקין וצדק
חברתי משפטי (ע"ר)
58-0410967
ע"י ב"כ עוה"ד ישראלה אלימלך
מרחוב איתמר בן אבי 46 נתניה 42308
טלפון: 050-5343857 פקס: 09-8851583

העותרת

נ ג ד

1. מדינת ישראל – כנסת ישראל
2. מדינת ישראל – מנהלת תנופה
פרקליטות המדינה מרחוב צאלח א-דין 29
ת.ד. 49049 ירושלים
טל: 02-6466576 פקס: 02-6467038

המשיבות

עתירה למתן צו על תנאי

בימ"ש נכבד זה מתבקש ליתן צו על תנאי המורה למשיבה מס. 1, לבטל את דרישת "מרכז חיים" בסעיפים בחוק יישום תוכנית ההתנתקות, התשס"ה - 2005 (להלן: "החוק") המפלים את העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז, וליתן טעם מדוע לא יתוקן החוק כך שבעלי עסקים יפוצו בהתאם לעלות בניה למ"ר בנוי או בהתאם לשמאות שבוצעה על ידי המשיבים לפני הפינוי.

לחלופין יתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבה 2 להחיל את החלטתה מספר 323/4 (נספח 1), על כל בעלי העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז ופוצו במסלול הנכסי.

כן מתבקש בימ"ש נכבד זה, לאחר שמיעת העתירה, ליתן צו מוחלט כאמור ולחייב המשיבות בהוצאות העותרת בגין עתירה זו.

הרקע לעתירה

1. איזור התעשייה מחסום ארז הוקם בשנות השבעים כמודל לשיתוף פעולה כלכלי עם הפלסטינאים. באיזור התעשייה מחסום ארז פעלו כ- 200 מפעלים, מחציתם בבעלות ישראלית. איזור התעשייה סיפק עבודה לכ - 4,500 עובדים.

2. איזור התעשייה מחסום ארז פונה בהתאם לחוק יישום תוכנית ההתנתקות. בניגוד ליישובים אחרים שפוננו על פי החוק, באיזור התעשייה מחסום ארז, בוצע הפינוי בלא כל התנגדות ותוך שיתוף פעולה מלא עם גורמי הבטחון.
3. רוב העסקים שפוננו בהתנתקות, מבחינת גודלם, היקפם ומורכבותם – היו מאיזור התעשייה מחסום ארז.
4. לגבי עסקים נקבעו בחוק שני מסלולי פיצוי חלופיים – פיצוי פיננסי אן פיצוי נכסי. עניינה של עתירה זו הוא המסלול הנכסי בכל הקשור לפיצוי בגין מבנים. ושני המסלולים בכל הקשור בסוגיית האפליה על בסיס "מרכז חיים" בתיקון לחוק.
5. כבר לפני הפינוי, היה ברור כי החוק מהווה מיטת סדום, וכי ההבדלים בין נוסחת הפיצוי בגין מבנים בין היישובים המפונים (פיצוי של 3,150 ש"ח למ"ר – 4,500 ש"ח למ"ר או פיצוי לפי שמאות השמאי הממשלתי), לבין נוסחת הפיצוי הנכסי עבור המבנים במחסום ארז – שהתבססה על העלות המתואמת בספרים בלבד - לא תאפשר הקמה מחדש של המבנים שבמחסום ארז.
6. בג"ץ 1661/05 חוף עזה ואח' נגד כנסת ישראל (להלן: "בג"ץ חוף עזה"), קבע כי בשלב זה (לפני יישום החוק) לא ניתן לדעת האם הפיצוי הינו פיצוי חסר.
7. לפיכך קבע בג"ץ חוף עזה כי תיקון עיוותים בחוק יעשה על ידי הוועדה המיוחדת, וכן, ביטול סעיף ייחוד העילה יתן מענה לעיוותים ככל שיהיו כאלה שכן נפתחה הדלת לתביעה לפי הדין הכללי (פסקאות 265 ו- 311 לפסק הדין).
- "נוסיף כי אם מנגנוני הפיצוי (החלופיים) שנקבעו בחוק אינם מתאימים לנסיבותיו המיוחדות של עסק זה או אחר, פתוחה בפני בעל העסק הדרך, במסגרת החוק, לפנות לוועדת הזכאות כדי שזו תמליץ בפני הוועדה המיוחדת לנהוג עמו כאמור בסעיף 68 לחוק יישום ההתנתקות. קיימת כפי שקבענו האפשרות לפנות לבית המשפט במסגרת הוראות הדין הכללי.
-
- מסקנתו היא שאין יסוד להתערבותנו בפיצוי בגין המקרקעין. בשאר מרכיבי המסלול הנכסי (מבנה, ציוד קבוע, מלאי) יכול ותהיה לעיתים הערכת חסר מסויימת, ויכול שתהיה הערכת יתר. אין כל סיבה להניח שתמיד תהיה הערכת חסר. בסופו של יום בשל גורמים אחרים שיש בהם כדי להטות את הכף [האפשרות לפנות לוועדה המיוחדת ולדין הכללי – י.א.] אין יסוד להתערבותנו במסלול הנכסי."
8. יצויין כי פסיקת בג"ץ הדגישה לפני הפינוי, כי העותרים לא הראו כי הפיצוי עשוי, תמיד או ברוב העניינים להיות פיצוי חסר (פסקה 319 לפסק הדין).
9. כיום, חמש שנים אחרי הפינוי, אין חולק כי הפיצוי בגין מבנים ברובם המכריע של העסקים באיזור התעשייה מחסום ארז הינו פיצוי חסר (הנע בין 6 שקלים למ"ר בנוי לבין מאות בודדות של שקלים למ"ר בנוי).

10. כפועל יוצא, הפיצוי שניתן בגין מבנים באיזור התעשייה מחסום ארז, לכל הדעות אינו מאפשר הקמה מחדש של מבנים ושל העסקים שפעלו באותם מבנים.

11. במשך חמש השנים שחלפו מאז הפינוי, פעלו בעלי העסקים להעלאת הבעיה בפני הגורמים הרלוונטיים אצל המשיבות. העתק מכתבו של ח"כ אורון מצורף ומסומן **נספח 2**.

12. סוגיה זו אף נבחנה על ידי **וועדת החקירה**, אך לא נכללה בהמלצותיה מאחר שקבעה שאינה יכולה להתעמק בעניין, וכי ישנן החלטות של בתי המשפט השונים המתמודדות עם הפגם (דא עקא שהחלטות אלה אינן מיושמות על כלל העסקים, אלא רק על עסקים שיש ביכולתם להגיע לבתי המשפט).

13. ובלשונה של וועדת החקירה הממלכתית בעמודים 277 ו - 282 **נספח 3**:

"אין בידי הוועדה להכריע עובדתית, אם אכן גובה הפיצוי לכל בתי העסק שבחרו להמשיך ולהקים מחדש את עסקיהם לאחר הפינוי, עלה כדי ערך כינון. הכרעה מסוג זה מחייבת מומחיות וירידה לפרטים, שוועדת החקירה אינה הגוף המתאים להם.

...
לאחר ששקלה את כלל הטענות שהועלו לפניה בנושא זה, הגיעה הוועדה לכלל מסקנה כי אין מקום להתערבות בהחלטת המדינה בעניין זה. אכן, אין לחלוק על העובדה כי לעתים יצרה הוראה זו מצב, שבו הפיצוי העסקי לא שיקף את שווי הנכסים הריאלי, במקרים שבהם היה פער בין ערך העסק בפועל ובין ערך העסק כפי שבא לידי ביטוי בדיווחי המס. יחד עם זאת, קביעת חוק יישום ההתנתקות, הכורכת את מתן הפיצוי העסקי בדיווחי העוסק לרשויות המס, אינה בלתי סבירה, ובשל כך לא מצאה הוועדה מקום להמליץ על שינויה. ומכל מקום, מי שמבקש לחלוק על צדקתה יתכבד ויעמידנה למבחן בערכאות המשפט."

ואלה נימוקי העתירה:

14. ביום 28.7.10 תוקן החוק, כך שלצורך קבלת רכיבי פיצוי מסויימים (דמי אבטלה, דמי הסתגלות, והארכה נוספת של דמי הסתגלות עד להקמת העסק, וכן קצבת התאמה) - אחד הקריטריונים הנדרשים יהיה **מרכז חיים בשטח המפונה**. העתק התיקון לחוק מצורף ומסומן **נספח 4**.

15. **תיקון זה נערך על מנת להדיר את רובם המכריע של בעלי העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז** (מאחר שרובם המכריע של בעלי העסקים לא התגוררו בשטח המפונה, אלא עבדו בו ונסעו יום יום לביתם מחוץ לשטח המפונה).

16. לעניין זה יצויין כי בהתאם לסעיף ההגדרות בחוק, **איזור התעשייה ארז מוגדר יישוב מפונה, אך המשיבה 2 סרבה להכיר במקום עבודה של בעלי העסקים שפוננו ממחסום ארז** (מפעל חיים יחיד ברוב המכריע של המקרים, שבו עבדו פעמים רבות - גם בני המשפחה) - מרכז חיים.

17. יתרה מכך, תיקון החוק, אשר לכאורה נועד להתמודד עם הבעיות המרכזיות של החוק בעניינם של העסקים המפונים, מתעלם בפועל

מהבעיה המרכזית של מרבית העסקים שפוננו – סוגיית המבנים, ובכך פוגע פעם נוספת בעסקים שפוננו בהתנתקות.

18. בעניינם של עסקים שפוננו ממחסום ארז, ניתן פיצוי בגין מבנים על פי העלות המתואמת בספרים. כך מבנים שהיו קיימים לאורך שנים, וניבנו באופן עצמי על ידי בעלי העסק ועובדיו – לגישת המשיבים – אינם קיימים ולא מזכים בפיצוי אם לא נרשמו בספרים, או נרשמו באופן חלקי בלבד.

19. להשלמת התמונה יצויין כי מפונים שפוננו מיישובים בלתי חוקיים, זכאים לפיצוי על פי החלטות המשיבה 2, ואילו עסקים שפעלו כחוק, התפנו ללא כל התנגדות בהתאם להחלטת הממשלה – דווקא מהם נימנע פיצוי ראוי והוגן בהתאם לחוק הקיים.

20. העתירה בקליפת אגוז הינה כנגד אפליית בעלי המבנים שפוננו ממחסום ארז בתיקון החוק כך שהם מודרים מכל הרכיבים שנועדו לשקמם (אבטלה, הסתגלות, קצבת התאמה וכו'), ובהמנעות מתיקונו של החוק באופן שינתן פיצוי ראוי והוגן שיאפשר הקמה מחדש של המבנים והעסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז.

21. בסופו של יום התיקון לחוק, התעלם כליל מהבעיה המרכזית בחוק בעניינם של מרבית העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז והותיר את הפגיעה הקשה בקניינם של העסקים שפוננו – בלא מענה.

22. מדברי ההסבר עולה כי בסיסה של הצעת החוק הינה הסכמה שאליה הגיעו "הגורמים הממשלתיים" ביחד עם "נציגי עסקים שפעלו בגוש קטיף". העתק הצעת החוק מצורפת ומסומנת נספח 5.

23. תיקון החוק בעניינם של עסקים, תוך התעלמות מרובם המכריע של העסקים שפוננו – (כאמור מרבית העסקים פוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז ולא מהגוש). מדברת בעד עצמה ומהווה ראיה לחוסר השוויון שבו פעלו המשיבים.

24. גם הצגת התיקונים לחוק אחרי קבלתו, על ידי המשיבה 2 לבעלי העסקים מגוש קטיף בלבד - מצביעה על האינטרסים הפוליטיים טהורים שעמדו מאחורי תיקון החוק. העתק הזמנת בעלי העסקים מגוש קטיף מצורף ומסומן 6.

25. יתר על כן, תיקונים והתאמות בחוק שבוצעו על ידי המשיבה 2 (באמצעות הוועדה המיוחדת), תוך התעלמות גמורה מלשון החוק, אינם מוחלים ככלל על עסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז, גם כאשר יש בהם תיקון של עיוותים שנוצרו בחוק.

הפגיעה בקניין

26. זכות הקניין הינה זכות יסוד במדינת ישראל (חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו סעיף 3).

27. מטרת הפיצוי על פי החוק היא להעמיד את המפונה במצב בו היה לולא ההתנתקות:

"יש להעניק לישראלי המפונה מהשטח המפונה אותו סכום בכסף, אשר יאפשר לו לבנות מחוץ לשטח המפונה את ביתו, עסקיו ושאר מערכות יחסיו שנפגעו בשל הפינוי, וזאת בתנאים דומים לתנאים שהיו לו בשטח המפונה, תוך 'קיצוץ' טובות הנאה שניתנו ושהיו קשורות לטיבו של השטח המפונה." (סעיף 139 לבג"ץ חוף עזה).

28. דה פקטו, זכות הקניין של בעלי העסקים, ביחס למבנים במיוחד, נפגעה פגיעה אנושה.

29. בשונה מהמצב בו עמדו בעלי העסקים לפני ההתנתקות, כיום, חמש שנים אחרי ההתנתקות, ידועה מידת הפגיעה ועוצמתה הממשית. אין כל קושי להשוות נתוני עלות בניה למ"ר ברשות המסים, מול הפיצוי שניתן למ"ר רבוע לעסק מפונה. אין כל קושי להשוות בין השמאות שערכה מדינת ישראל לבין השורה התחתונה של הפיצוי בפועל.

30. המשיבה 1 התעלמה לחלוטין בתיקון החוק, מפגיעה זו חרף 5 שנים בהם הבעיה היתה מונחת לפתחה.

31. יצויין כי בוועדות שונות של הכנסת, לאורך שנים הכירה המשיבה 1 בבעיה והורתה לפקידות למצוא פתרון, אך הדבר לא נעשה בפועל. פרוטוקולים של וועדת הכספים של הכנסת מצורפים ומסומנים נספח 7.

פרוטוקול מיום 14.6.06:

"יונתן בשיא: "לעומת זאת בנושא העסקים אנו מרגישים הרבה פחות טוב. יש לנו בעיה...כי אנו לא מצליחים להתגבר על החוק

...

חיים אורון: ... יש בתוך הסיפור סיפור שצריך לתת לו תשובה, וזה של העסקים בארז. העסקים בארז רובם תקועים. הוועדה המיוחדת, אין לה כלים לפתור. מה שיוצא מתוך הוועדה המיוחדת לא מסתדר עם שום דבר הגיוני."

פרוטוקול מיום 2.6.08:

"חיים אורון: אני רוצה להגיע היום לסיכום מעט שונה. הנושא הוא הטענה שאין תשובה בחוק לבעיה... כאשר חוקקנו את החוק והנושא הזה עמד על הפרק חשבנו שהנושאים מהסוג הזה יפתרו בוועדה המיוחדת שקיבלה מנדט מאוד רחב להמודד עם שאלות שלא נכנסות בדיוק לגדר החוק. הוועדה המיוחדת לא פותרת את הבעיה הזו.

יש מבנים ויש אי התאמה מאוד מרחיקת לכת בין מה שרשום בספרים על המבנים הללו לבין מה שהמבנים האלה היו בפועל...

התפקיד של הישיבה היום הוא להכריח את המדינה לבוא לכאן עם פתרון בטווח של ימים ולא בטווח של חודשים.

תומר מוסקוביץ: אם היועץ המשפטי לממשלה יאמר שגם במקרים כאלה שהבעיה היא בעיה מאוד כללית אבל זאת עדיין בעיה פרטית, מבחינתנו אתם יכולים לתת החלטות רחב ואפשר יהיה להתכנס בוועדה המיוחדת עם נציגי האוצר ולקבל איזשהו סיכום. אם היועץ המשפטי לממשלה יאמר שהוא לא רואה שום הבדל, זה משהו אחר.

..

מחכים להחלטה שלו.

חיים אורון: נקבל תשובה מוסמכת מהמדינה האומרת איך היא פותרת את הבעיה שאין מחלוקת בוועדה על כך שיש בעיה."

פרוטוקול מיום 9.7.08:

"יצחק עוזר [מנהלת סל"ע - י.א.]: כמו שאמרתי לך בשיחת הטלפון וגם אתמול, רענן דינור הנחה אותנו לקיים צוות בדיקה איתך שישקלל את כל הגורמים בממשלה לרבות משפטים, לרבות אוצר, ולנסות להגיע לפתרון לבעיה.

ראובן ריבלין: הצעת מנכ"ל משרד ראש הממשלה היא שחבר הכנסת אורון ינסה. הוא כבר הבטיח לנו שהכל מסודר תוך שעה שעתיים אלא שזה לוקח כבר בערך שנה שנתיים ואולי אפילו יותר. כל ההבטחות שלו הן הבטחות כדי להעביר את העניין ולגמור את הנושא לאותו רגע. אנחנו לא טיפשים יותר."

פרוטוקול מיום 27.7.09:

"חיים אורון: יש נושא שני שהוא דוגמית ופה מנהלת סל"ע הם איתי, וזה בעלי העסקים בארז שזה פרויקט פרטי. הם התפנו מרצונם מההתחלה עוד לפני הפינוי. הם כלל לא היו בתוך כל הסיפור הזה. יש לחלקם הרגשה שמעמדם הוזנח כי הם לא היו בליבו של העימות. אין אדם אחד שאני מכיר שעסק בנושא הזה מיונתן בשיא דרך צביה דרך כל האנשים שחושבים שאין פה כשל לגבי המבנים ומחסום ארז. עכשיו תפתרו אותו. תפתרו את הכשל הזה. לכן אני אומר עכשיו אני בנושא הזה, שר המשפטים מנוע כי הוא בניגוד עניינים כי הוא היה עורך דין שלהם. שר בכיר אחר בממשלה שעוסק בתחום המשפטים מנוע כי היה עורך דין אחר שלהם מקודם. אני מסתובב במסדרונות הממשלה למצוא את הכתובת שתגיד את הלא. כמובן שאני רוצה שהיא תגיד את הכן. אבל שתגיד עמדה ממשלתית ברורה כי בסוף הקדנציה הקודמת לכאורה אמרו נפתח פתח. וכשהתכנסו לבין השמשות, זה היה בזמן הפגרה כבר נציגי משרד המשפטים אמרו קיבלנו הוראה לא לבוא לישיבה. והענין תקוע. ואין שום הצדקה שבעולם למה הוא תקוע....

....
אורי אריאל... הועדה קוראת לממשלה לנצל את זמן הפגרה בכנסת כדי להגיע לסיכום כספי לגבי החקלאים בעלי העסקים, תעסוקה ויתר הנושאים בהם דרוש טיפול מידי."

פרוטוקול מיום 6.7.10:

"חיים אורון: זה שני שרי משפטים לשעבר אומרים שהטענה שלהם צודקת אלא שאנחנו מנועים מלטפל בעניין כי אנחנו בניגוד עניינים. בכלל, זה פטנט עולמי. אני מתכוון לזן מרידור וליעקב נאמן כי הם היו בעניין הזה מהצד השני....

הם ייצגו בעבר את בעלי העסקים.
כל ניסיון להגיע לדו שיח עם הממשלה, כל פעם הוא היה מתקדם עד לנקודה מסויימת, עד שבסוף מישהו או מישהי במשרד המשפטים אמר שלא יבוא לישיבה בכלל. לי יש מועדים של ארבע ישיבות שנקבעו בממשלות הקודמות, כולל בפגרת הכנסת, ובוטלו כי היתה הוראה לא לקיים את הישיבה. מה אומרים לציבור הזה.

...
אני מבקש מהוועדה לומר את מה שאמר בנצי עכשיו, שהכללים חלים גם על ארז והם יופעלו בארז ולא מה שאומר איתי, שעל פי ההסכמות הקיימות ועל פי דוח הוועדה, ארז בחוץ."

פרוטוקול מיום 13.7.10:

"חיים אורון: אני פונה אל כולכם ומבקש, תפעילו את טיפת הרצון הטוב הזה כי אין הבדל מהותי בין בעל עסק או חקלאי בתוך הגוש שכאן מאריכים את תקופת ההסתגלות שלו ונותנים לו תוספות, לבין מי

שיעמוד בתוך כל אותם קריטריונים חוץ מהקריטריון שהוא במקרה גר באשקלון או באיזשהו מושב ליד ארז והכללים האלה יחולו גם לגביו.

32. עוד יצויין כי בכנסת הקודמת הוגשה ע"י ח"כ לשעבר עמירה דותן הצעת חוק המתמודדת עם הבעיות המרכזיות בחוק (לרבות סוגיית המבנים), אך זו לא קודמה לאור הודעות המשיבה 2 על המתנה לתשובת היועץ המשפטי לממשלה, ואח"כ הודעות שונות בדבר קיום מו"מ עם גורמים שונים לתיקון העיוות.

33. המשיבה 2 התעלמה מפגיעה חמורה זו, בכל הנוגע לבעלי עסקים באיזור התעשייה מחסום ארז. אך לא ראתה כל קושי בפיצוי בעלי מבנים שהתיישבו ביישובים לא חוקיים – אך פוצו בניגוד לחוק, בפיצוי בגין קרוונים בסך של 1,000 ש"ח למ"ר – בלא כל מקור סמכות חוקי לפצותם, ובפיצוי "נכון וצודק" של בעל עסק מהגוש בסך של 3,200 ש"ח למ"ר בנוי שלא על בסיס העלות המתואמת בספרים. או אפילו הגדלת הפיצוי הקבוע בחוק לבעלי בתים שניבנו בבנייה טרומית (3,150 ש"ח למ"ר) לסכום הפיצוי הקבוע בחוק לבניה מרוכזת (3,825 ש"ח למ"ר).

34. החלטת המשיבה 2 בדבר פיצוי יישובים לא חוקיים בניגוד לחוק מצורפת ומסומנת **נספח 8**

35. החלטת המשיבה 2 בדבר פיצוי קרוונים בסך של 1,000 ש"ח למ"ר בניגוד לחוק מצורפת ומסומנת **נספח 9**.

36. החלטת המשיבה 2 המבטלת את הפיצוי הקבוע בחוק לבניה טרומית (3,150 ש"ח למ"ר) וקובעת פיצוי מינימום של 3,825 ש"ח למ"ר בנוי בניגוד לחוק מצורפת ומסומנת **נספח 10**.

37. החלטת המשיבה 2 בדבר פיצוי בעל עסק מהגוש (בין היתר בגין מבנים ששימשו את עסקו)

עבור מבנים שניבנו בבניה קשיחה: 3,200 ש"ח למ"ר בנוי.
עבור מבנים שניבנו בבניה קלה: 1,300 ש"ח למ"ר בנוי.
עבור מבנים יבילים: 1,000 ש"ח למ"ר בנוי.
עבור חומה 900 ש"ח למ"ר.
החלטת המשיבה 2 (323/4) מצורפת ומסומנת **נספח 1**.

למען הסדר הטוב יצויין כי מרביתם המכרעת של בעלי העסקים במחסום ארז לא קיבלו בגין המבנה התעשיתי שהופקע מידיהם אפילו פיצוי בגובה הפיצוי בגין חומה...

38. הינה כי כן, מתיישבים בניגוד לחוק, קרוונים ואף עסקים בלא רישום מלא בספרים – כולם מפוצים בגין קניינם. ואילו אנשים שומרי חוק, שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז – קניינם נגזל, והמשיבות עוצמות עיניהם מלבצע את תפקידן ולפצות בגינו בין אם באמצעות תיקונו של החוק בנקודה זו, ובין אם באמצעות הוועדות המיוחדות.

39. המשיבה 2, לא רואה עצמה מוגבלת לפצות בניגוד לחוק גורמים שונים מהגוש, אך רואה עצמה מוגבלת להחיל את אותן ההחלטות שכבר נתנה ביחס למפונים אחרים, כאשר העוול שניגרם למפוני איזור התעשייה מחסום ארז זועק לשמיים.

הפגיעה בשוויון

א. התניית פיצוי ב"מרכז חיים"

40. הפגיעה בשוויון עולה באופן ברור ובוטה בהכנסת קרטיון של "מרכז חיים בשטח המפונה" לתיקונים בחוק.
41. כאמור, בהתאם לחוק איזור התעשייה ארז מוגדר כיישוב מפונה (סעיף 2 לחוק):
- "יישוב מפונה – יישוב ישראלי בשטח מפונה וכן איזור התעשייה ארז."
42. רובם המכריע של בעלי העסקים באיזור התעשייה מחסום ארז לא התגוררו בשטח המפונה, אך השקיעו זמן ניכר מחייהם במפעל החיים שבנו באיזור התעשייה מחסום ארז.
43. חרף האמור, במשך השנים שחלפו מאז ההתנתקות לא הכירה המשיבה 2 בבעלי העסקים ככאלה שמרכז חיים לצורך מתן פיצוי אישי היה ביישוב מפונה.
44. התיקון בחוק שולל מבעלי העסקים באיזור התעשייה מחסום ארז פעם נוספת פיצוי אישי וקצבאות הסתגלות והתאמה – אשר כל תכליתן לשקם את המפונים כאשר הרציונאל שמאחורי קצבאות אלה הינו – אובדן מקום העבודה!
45. כך, דווקא מפונים מאיזור התעשייה מחסום ארז שאיבדו את מפעל חייהם, מודרים מפיצוי שנועד לשקמם על רקע אובדן זה.

ב. התבססות על ספרים בלבד

46. פגיעה חמורה עוד יותר נובעת מאפליה בוטה וברורה בהחלטות המשיבה 2 כפי שיפורט להלן.
47. כאמור, הפיצוי בגין המבנים על פי החוק הינו לפי העלות הרשומה בספרים. טוענת המשיבה 2 כי היא כבולה לפיצוי הקבוע בחוק גם ביושבה כוועדה מיוחדת. המשיבה 1 תיקנה את החוק – אך נמנעה מלהתייחס לסוגיה זו.
48. במקרים אחרים, המשיבה 2 לא רואה כל קושי בפסיקת פיצוי בגין מבנים בניגוד לחוק.
49. ארבע דוגמאות בולטות הינן פיצוי בגין קרוונים בסך של 1,000 ש"ח למ"ר בנוי (נספח 9), ופיצוי בעל עסק מהגוש בגין בניה קשיחה בסך של 3,200 ש"ח למ"ר בנוי (נספח 1). פיצוי בניגוד לחוק של מבנים ביישובים בלתי חוקיים (נספח 8). ופיצוי בניגוד לחוק כשמדובר בבניה טרומית (נספח 10)

הפגיעה בכבוד האדם

50. הפגיעה הקשה בכבוד האדם של בעלי המבנים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז נשענת על שני אדנים:
51. הראשון – דומה כי עבור המשיבות קניינם של בעלי מבנים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז "שווה פחות" מקניינם של מפונים אחרים. הם אזרחים סוג ב', שעניינם אשר ידוע ומוכר למשיבות, אינו בא על תיקונו, חרף הפתרון הברור והקל ליישום (קביעת פיצוי למ"ר או פיצוי בהתאם לשמאות).
52. השני – הפחתת מרכזיות מפעל חייהם של בעלי העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז, והפגיעה החמורה בהם. הקביעה כי לצורך פיצוי על פי חוק יישום תכנית ההתנתקות, מפעל חייו של אדם – אינו מרכז חייו, מפחיתה מהנזק הקשה שנגרם לאותו אדם (לא רק כלכלית אלא גם נפשית ומשפחתית).
53. לעניין זה, יצויין כי בג"ץ חוף עזה התייחס לחשיבותו הרבה של המענק האישי וחיוניותו בהשגת מטרת הפיצוי (פסקה 238 לבג"ץ חוף עזה):
- "המענק האישי הוא מרכיב חיוני והכרחי להגשמת המטרה בדבר מתן 'פיצויים הוגנים וראויים' למפונים, כלשון סעיף 1 (2) לחוק, והוא משפיע על חוקתיות החוק (בעניין החובה להעניק פיצוי בגין נזק לא ממוני הנגרם כתוצאה מפינוי אוכלוסייה)".
54. בענייננו, בעלי העסקים באיזור התעשייה מחסום ארז לא קיבלו פיצוי בגין הנזק הלא ממוני שניגרם להם כלל. כאילו הפינוי לא נגע להם, ולא השפיע עליהם. ואילו כעת התיקון בחוק – מדיר אותם שוב מפיצוי אשר הרציונל שמאחוריו הינו אובדן מקום העבודה שלהם.
55. לגבי הפיצוי הממוני בגין מבנים, ברור שפיצוי שנע בין 6 ש"ח למ"ר בנוי לבין מאות בודדות של שקלים למ"ר – אינו מקיים את תכלית החוק – פיצוי הוגן וראוי, ואינו מאפשר הקמה מחדש של המבנים שפוננו בהתנתקות.
56. לעניין זה יצויין כי המשיבה 2 בהחלטתה קובעת כי פיצוי נכון והוגן למ"ר בנוי (כולל עסק) הינו 3,200 ש"ח למ"ר. אפילו החלטת המשיבה לגבי מבנה יביל – קרוון משומש (1,000 ש"ח למ"ר) עולה על הפיצוי למ"ר שנקבע למרבית העסקים שפוננו.
57. בפרוטוקולים של ועדות הכנסת השונות (בעיקר בוועדה לביקורת המדינה) אומר יו"ר המשיבה 2 כי עלות בניה של 90 מ"ר הינה 500,000 ש"ח (דהיינו 5,555 ש"ח למ"ר בנוי). דבריו נאמרו לשם הצדקת מתן הטבה נוספת למפוני גוש קטיף. אך דברים אלה לא מוצאים כמובן ביטוי כאשר מדובר בפיצוי העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז.
58. ואילו המשיבה 1 קבעה עלויות בניה של 3,150-4,500 ש"ח בתוספת השניה לחוק (העמודים הרלוונטים מהחוק מצורפים ומסומנים נספח 11). כאמור המשיבה 2 בניגוד לחוק ביטלה את המדרגה התחתונה משום שהגיעה למסקנה שלא ניתן להקים מבנה בסכום זה (!?) נספח 10.

הפגיעה באמון הציבור

59. התיקון בחוק, אשר מדיר את העסקים במחסום ארז, שפעלו כחוק, הקימו עסקיהם על פי דין, והתפנו בצורה מכובדת בהתאם להחלטת הממשלה – פוגע בצורה אנושה באמון הציבור בשלטון החוק.
60. יתר על כן, תיקונים והתאמות שבוצעו על ידי המשיבה 2 אינם מוחלים על העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז. (1,000 ש"ח פיצוי בגין קרוונים, 3,200 ש"ח למ"ר מבנה כשמדובר בבעל עסק מהגוש וכו').
61. אם לא די בכך, מדינת ישראל ערכה שמאוויות, באמצעות שמאים מטעמה לכל הנכסים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז. דוגמה לשמאות שנערכה במקום על ידי נציג המדינה (בלא פרטים מזהים) מצורפת ומסומנת **נספח 12**.
62. שמאוויות אלה לא הועברו לבעלי הנכסים, ועסקים בודדים קיבלו את הסקירה ואת מאות הצילומים שנערכו בכל נכס על ידי מדינת ישראל רק לאחר שפנו לבתי המשפט (בין אם בהליך של ערעור ובין אם בתביעה בדין הכללי).
63. מדינת ישראל, אשר בידיה כל הנתונים האמיתיים בדבר שווי המבנים, נמנעה עד כה מהצגת נתונים אלה, ופיצוי על בסיסם.
64. הסתרת נתונים ברורים וידועים, **שנאספו על ידי מדינת ישראל** לפני הפינוי, ייחודית לאיזור התעשייה מחסום ארז, ומדברת בעד עצמה. מדינת ישראל ששללה את קניינם של עסקים באיזור התעשייה מחסום ארז – מסתירה את שווי האמיתי כדי להמנע ממתן פיצוי הולם והוגן.
- התערבותו של בית המשפט הגבוה לצדק נדרשת לשם שמירה על זכויות היסוד של המפונים מאיזור התעשייה מחסום ארז**
65. כל מנגנוני הביטחון שנועדו למניעת הכשלים בחוק, למניעת הפגיעות הקשות בזכויות חוקתיות של מפונים, ותוצאה של פיצוי ראוי והוגן שיאפשר הקמה מחדש של העסקים שפוננו – נכשלו.
66. המשיבה 2 שהיתה אמורה "לתקן עיוותים" (סעיף 331 בג"ץ חוף עזה) שנוצרו בחוק באמצעות **הוועדה המיוחדת** – נמנעה מלעשות זאת בעניינם של מבנים באיזור התעשייה מחסום ארז.
67. ביטול סעיף ייחוד העילה על ידי בג"צ חוף עזה והפנית העסקים המפונים לדין הכללי – רוקן מתוכן על ידי בית המשפט המחוזי בת"א (מחוזי י-ם) 2131-08 ישועה גיא ואח' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו 5.8.10) שבו נקבע כי לא בוססה עילה לפיצוי לפי הדין הכללי - וזאת בניגוד לפסק הדין של בית המשפט העליון בהרכב מורחב של אחד עשר שופטים(!?)
68. כך, במצב המשפטי שנוצר, לא נותר מזור פרט לתקיפה ישירה בבית משפט נכבד זה.
69. להשלמת התמונה יצויין כי תקיפת עקיפה של החוק בבתי המשפט (ע"י ערעור על החלטות ועדת הזכאות או הועדות המיוחדות) לא הובילה

לשינוי כלשהו בחמש השנים שחלפו, שכן תשובת המדינה הינה שהחוק אושר בבג"ץ חוף עזה.

70. בית המשפט הנכבד קבע בשורה של פסקי דין כי בידיו הסמכות לבטל חוקים הנוגדים את חוקי היסוד ו/או אינם מגשימים את תכליתם, ו/או פגיעתם אינה סבירה, ו/או פגיעתם בזכויות המעוגנות בחוקי היסוד – עולה על הנדרש (ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט(4) 221 (1995)).

71. כאן לא מתבקש ביטול חוק אלה שינויו כך שתפקד האפליה הבוטה של המפונים מאיזור התעשייה מחסום ארז ביחס ליתר המפונים על פי החוק.

72. בחלף חמש שנים להתנתקות, התבררה וידועה חומרת ועוצמת הפגיעה בזכות הקניין, בשוויון ובכבוד האדם של המפונים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז.

73. המנגנונים שלפני חמש שנים ניראו מספקים על מנת לתקן כל עיוות ולהביא לפיצוי ראוי והוגן שיאפשר למפונים לשקם את חייהם – נכשלו כשלון חרוץ.

74. כיום ידוע שהמשיבה 2 (הוועדה המיוחדת) נמנעה מלתקן את העיוות בהחלטותיה. המשיבה 1 מעדיפה "לחלק צ'פרים" במקום לפתור את הבעיות המרכזיות בחוק (דיון בהצעת החוק **נספח 13**). ואילו הפניה לדין הכללי – אף היא רוקנה מתוכן על ידי בית המשפט המחוזי בקובעו כי לא בוססה עילת תביעה בדין הכללי.

75. על כן, יתבקש בג"ץ לבחון פעם נוספת את חוקתיות החוק, שכן הטעמים בגינם סבר בעבר כי הפגיעה מידתית (בשל היכולת לתיקון עיוותים במקרים ספציפיים בוועדה המיוחדת או בדין הכללי) – אינם מתקיימים דה פקטו.

סוף דבר

76. העותרת שחרטה על דגלה מלחמה בשחיתות הציבורית, וקידום מנהל תקין, מבקשת מבית משפט נכבד זה, לשים קץ לסאגה הנמשכת שבה, שיקולים פוליטיים ברורים גורמים לאפליה רבתי, ולפגיעה נקודתית בקניינם של עסקים ובעלי עסקים, שומרי חוק, שהתפנו כחוק מאיזור התעשייה מחסום ארז ונתנו אמון במדינת ישראל.

77. חלוקת קצבאות, והטבות לסקטור מסויים, מטעמים פוליטיים, על חשבון כספי הציבור, ותוך התעלמות מפגיעה בוטה וברורה בעסקים שאינם נמנים על סקטור פוליטי כזה או אחר – מקומה לא יכירנה במדינת חוק.

78. דבריו של ח"כ חיים אורון בהצבעה על הצעת החוק מדברים בעד עצמם:

"היות שהיה צריך לחלק צ'ופרים, חילקו צ'ופרים".... (נספח 13)

79. לצערנו, גם וועדת החקירה הממלכתית, לא נכנסה לעובי הקורה, והפנתה ציבור שלם של מפונים להתדיינות משפטית ארוכה ומיותרת אשר עלותה אדירה, העסקים שפוננו ולא פוצו בגין קניינם - מתקשים לעמוד בה.

80. לאור החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים בת"א 2131-08 ישועה גיא נ' מדינת ישראל, אשר שלל קיומה של עילת תביעה בדין הכללי – ספק אם יש בפניה לדין הכללי כאמור טעם.

81. בידי מדינת ישראל שמאויות וצילומים של כל המבנים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז. הסתרת השמאויות מאת העסקים המפונים, והמנעות ממתן פיצוי הולם והוגן בהתאם לאותן שמאויות שנערכו מטעם מדינת ישראל – פוגעת פגיעה קשה באמון הציבור.

82. לעניין זה יפים דבריו של המשנה הקודם לראש מנהלת סל"ע, עוה"ד תומר מוסקוביץ בעדותו בפני וועדת החקירה מיום 20.7.09:

"בעדות שלי אמרתי, התייחסתי לזה שאמרתי שבעניין הזה צריך לתקן את החוק. על השקעה במבנים רק על המבנים...."

....

הכריכה הזו שכרכו את העלמת ההכנסות עם המבנים שלא נרשמו בספרים, אבל היו בפועל, היא בעיני לא נכונה. לא משפטית וגם לא מוסרית."

(העמודים מתוך עדותו הפומבית של המשנה דאז מצורפים ומסומנים **נספח 14**)

83. והנה, בניגוד לדעתו של הגורם המקצועי, על בסיס שיקולים בלתי מקצועיים בעליל, אלא פוליטים בלבד – תוקן החוק בעניינים שונים – אך לא בעניין המרכזי שהיה צריך לתקן.

84. אשר על כן יתבקש בית המשפט הנכבד כאמור ברישא לעתירה:

א. לבטל את דרישת "מרכז חיים" בסעיפים בחוק יישום תוכנית ההתנתקות, המפלים את העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז (סעיפים 49, 52, 53, 58 לחוק).
ב. להורות למשיבות ליתן טעם מדוע לא יתוקן החוק כך שבעלי המבנים באיזור התעשייה מחסום ארז יפוצו בהתאם לעלות בניה למ"ר בנוי או בהתאם לשמאות שבוצעה על ידי המשיבים לפני הפינוי (בהתאם לסעיפים 2 ו-4 לתוספת השניה לחוק בשינויים המחוייבים).

85. לחלופין יתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבה 2 להחיל את החלטה מספר 323/4 שעניינה פיצוי בגין מבנים לבעל עסק מגוש קטיף שלא על בסיס עלות בספרים (נספח 1), על כל בעלי העסקים שפוננו מאיזור התעשייה מחסום ארז ופוצו במסלול הנכסי.

86. כן מתבקש בימ"ש נכבד זה, לאחר שמיעת העתירה, ליתן צו מוחלט כאמור ולחייב המשיבות בהוצאות העותרת בגין עתירה זו.

ישראלה אלימלך, עו"ד
ב"כ העותרת